

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Institutionum Juris Canonici Sive Primorum totius Sacrae
Jurisprudentiae Elementorum. Libri Quatuor**

Febeo, Francesco Antonio

Coloniæ Agrippinæ, 1704

VD18 13560743-001

Tit. I. De Judiciis, & illorum divisione

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63052](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63052)

INSTITUTIONUM
 JURIS CANONICI
 LIBER TERTIUS.
 TIT. I.

De Judiciis, & illorum divisione.

1. Ognita jam prima, & altera parte tractandorum juxta divisionem nobis indicatam *lib. 1. titulo proem.* 2. ad tertiam progredimur, videlicet ad judicia, totamque Judiciarii Ordinis formam, de qua potissimum sermo est in *lib. 1. Decretal.*

2. Vox Judicii multiplicem significationem habet, ut videre est apud Abb. aliosque Doctores in rubr. *De judiciis.* Sumitur hic pro judiciali discussione causæ controversæ coram Judice in foro, ut sumitur ex *c. forus 10. de verbor. signif.*

3. Ad judicium hoc modo sumptum tres potissimum personæ concurrunt, Judex, Actor, & Reus. Judex est illa persona quæ auctoritate legitima præest discussioni causæ, eamque definit juxta juris præscriptum, Judex

appellatus ab eo quod jus dicat, iuste iudicando, ex cit. c. Forus. Actor dicitur ab agendo, & est illa persona quæ prior ad iudicium provocat, & civilem actionem proponit, ex l. in tribus 13. & l. qui appellat. 29. ff. de Judiciis. Dixi civilem actionem: intentans enim actionem criminalem dicitur Accusator. Reus est qui ad iudicium ab Actore provocatur, Reusque denominatur non à reatu, cum sæpe contingat ipsum nullius criminis conscium esse, si præsertim Iudicium sit civile; sed à re, pro qua ad Iudicium coram Iudice provocatur, ut de ea inter utrumque coram Iudice contendatur, unde Iudicium ipsum, imo & ipsum forum, hoc est locus in quo iudicium agitur, appellari solet *contentiosum*. constant hæc ex cit. c. Forus.

4. Hæc tamen, quæ diximus circa interventum prædictarum personarum ad formandum iudicium, intelligenda sunt regulariter. Contingit enim aliquoties iudicium aliquod exerceri, in quo nullus proprie intervenit Actor, aut nullus determinate certus Reus ut v. g. quando Iudex ex officio procedit per formam inquisitionis, motus ex publica fama alicujus criminis commissi à persona incerta; quamvis etiam tunc per juris fictionem dici possit intervenire Actor, & Reus, quia publica fama supplet loco Actoris seu Accusatoris; reus autem est aliquis, saltem indeterminate, ex faci-

cienda inquisitione certificandus c. *Licet Hel-*
31. de Simon.

5. Præcipuæ Judicii partes numerantur tres. Prima est contestatio litis, quæ est principium sive ingressus litis, & consistit in narratione Actoris, Reique contradictione coram Judice facta, ex *l. 1. C. de litis contestat.* ut inferius explicabitur. Secunda est discussio litis jam contestatæ. Tertia est conclusio seu sententia Judicis. Reliqua, quæ ad judicium requiruntur (de quibus etiam infra sermo erit,) sunt vel præparatoria, ut citatio, oblatio libelli &c. vel media, ut probationes, testimonia &c. vel consequentia, ut executio sententiæ &c.

6. Quamvis tamen judicia omnia regulariter in prædictis convenient, varia varie inter se differunt quoad aliqua accidentalia unde resultant plures judiciorum divisiones desumptæ vel ex ipso Judice, vel ex materia, vel ex fine, vel ex modo quo procedunt.

7. Ex parte Judicis, dividitur judicium in Ecclesiasticum, & sæculare. Judicium Ecclesiasticum est, quod coram Ecclesiastico Judice agitur; sæculare quod coram Judice laico.

8. Ex parte materiæ, dividitur primo in possessorium & petitorium. Judicium possessorium est, in quo agitur de possessione, vel quasi possessione sive adipiscenda, sive retinenda, sive recuperanda. *Dixi de possessione, vel quasi possessione*

sessione, ut complecterer non solum iudicium in quo agitur de rebus corporalibus, quæ dicuntur propriè possideri; sed etiam illud, quod versatur circa incorporalia, qualia sunt servitutes, & alia jura, quæ dicuntur quasi possideri, ut patet ex §. 1. *Instit. de Interdictis*, juncta *ibid. glos. v. quasi possessione*. Iudicium petitorium est, in quo contenditur de proprietate, seu jure, aut dominio alicujus rei.

9. Secundo ex parte materiae dividitur in Civile, & Criminale. Iudicium civile est, in quo agitur de causa civili, puta de aliquo contractu emptionis &c. Criminale est, in quo tractatur de delicto.

10. Ex parte finis, subdividitur iudicium criminale in iudicium quod civiliter agitur, & in iudicium quod criminaliter exercetur, & in mixtum ex utroque. Iudicium criminale civiliter exercitum est in quo agitur de delicto dumtaxat ad interesse privatum accusatoris, seu ejus qui injuriam passus est, cui venit applicanda poena, ut puta si eidem solvenda sit poena pecuniaria &c. Iudicium criminale criminaliter tractatū dicitur quando tractatur de crimine ad commodum, seu vindictam publicam, puta si Reo subeunda sit poena corporalis, aut poena pecuniaria solvenda fisco &c. Iudiciū criminale mixtum est, quando finis uterq; concurrit, & videlicet de crimine agitur, tum ad aliquod in-

teresse privatum ejus, qui injuriam passus est, tum ad aliquam vindictam publicam. Ita sumitur ex *l. Prætor ait 3. ff. de sepulchro violato*, junctâ *ibid. glos. v. centum aurorum*.

II. Demum ex parte formæ, seu modi, quo in judicio proceditur, dividitur judicium in plenarium, seu Ordinarium, & in Summarium seu extraordinarium. Judicium plenarium, seu ordinarium est, in quo causa cognoscitur servando omnes juris solemnitates, quæ ad judicium pertinent, ut puta cum citatur Reus, eique offertur libellus, seu Actoris intentio scripto edita, fit contestatio litis, præstatur juramentum calumniæ, &c. Judicium summarium seu extraordinarium est, in quo proceditur sine strepitu, ac solemnî forma judicii, sed tantummodo substantialia servantur simpliciter, & de plano, ut rei veritas innotescat. Videatur *Clem. 2. de verbor. signif.* ubi declaratur qualiter procedi debeat in judicio de plano, ac sine strepitu & solemnî figura judicii.

T I T. II.

De Judice, ejusque officio.

1. Inter personas principaliter ad judicium concurrentes primus est Judex, ut supra diximus *tit. præced. nu. 3*. Duplicis autem generis ille